

УДК [35:351.75:06]:327.8

Шевченко О.С., аспірант спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник: Липовська Н.А., д.держ.упр., професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ЗАРУБІЖНОМУ ДИСКУРСІ

Концепція громадянського суспільства була відроджена близько двадцяти років тому у зв'язку з неомарксистською критикою соціалістичного авторитаризму; зробивши такий крок на концептуальному рівні, вони замінили одну з найбільш фундаментальних ідей Маркса і таким чином стали «постмарксистами». Роботи Колаковського, Млинаржа, Вайди та Міхніка на Сході, а також Габермаса, Лефорта, Боббіо, Вельмо, Кардозо та О'Доннелла сягають традицій західного або неомарксистського дискурсу: знання Гегеля, молодого Маркса і Грамші представляло готові сполучні ланки, що дозволяють перейти до використання концепції громадянського суспільства та дихотомії «держава – суспільство», які були майже загальноприйнятими в ХІХ ст. та зникли у соціальній та політичній науці та філософії ХХ ст. [1].

На попередньому етапі завдання західного марксизму полягало в поглибленні соціальної філософії Маркса, повернувшись до її філософських коренів. а також виявленні зв'язків Маркса з деякими дуже специфічними працями з немарксистської філософії, зокрема з Вебером і Зіммелем. На перший план вийшли такі концептуальні категорії, як відчуження, фетишизм, раціоналізація, пригноблення, практика, а також відродження концепції громадянського суспільства. Існування категорії громадянського суспільства у молодого Маркса виправдовувало критичний перегляд і засвоєння ідеї іншої низки немарксистських мислителів, від Токвіля до Ханни Арендт. У всіх випадках концептуальна стратегія звернення до громадянського суспільства полягала в тому, щоб заново розробити концепцію, здатну самокритично зафіксувати на дуже ранній стадії авторитарний поворот у його власній традиції, яка служила оригіналом. Вона є сполучною ланкою між нею і державним соціалізмом і «комуністичною» політикою. Вимога молодого Маркса подолати відокремленість і відмінність між державою і громадянським суспільством тепер розумілася як відправна точка і виправдання марксистського одержавлення всіх аспектів соціальної дійсності.

Концепція громадянського суспільства стала спільним орієнтиром спочатку в Польщі, у Франції, потім у Бразилії, після чого дискусія розгорнулася на хвилі перших успіхів «Солідарності» та руху «абертура». Протягом 1980-х років подальший концептуальний розвиток збігся з формуванням політичних стратегій в Угорщині, Чехословаччині, Югославії, Чилі, Аргентині, Мексиці. Як причетні, так і ті, хто не був залучений до процесу, дедалі частіше вдавалися до різних версій концепції громадянського суспільства для інтерпретації попередніх перетворень (особливо в Іспанії та Греції), а також успішної стабілізації авторитарних систем (особливо в Китаї). У деяких країнах, де процес переходу був успішним і де стратегія мислення справді набула політичної ролі, концепція громадянського суспільства стала кліше. Особливо це стосується Угорщини. У багатьох західних країнах зі стабільним громадянським суспільством зараз розгорнулася найширша дискусія, в якій увага зосереджена на пошуку нових напрямків (локусів) потенційної демократизації реально існуючих демократій. Подібну можливість передбачали Габермас, Лефорт, Боббіо і Коен [2].

У всіх сучасних революціях, в ході фізичної боротьби за владу, дія концентрується в руках еліт, які вороже ставляться до самоорганізації знизу. У ході

післяреволюційних перехідних процесів (революцій проти революцій, які не є контрреволюціями) відбувається зміщення дій на рівень політичних еліт, контреліт або політичних партій. Тільки вони можуть виконувати стратегічні завдання з ведення переговорів, укладання угод і вироблення угод з елітами, які мали владу в попередніх режимах. Як показує теоретична модель гри Адама Пржеворського (для чотирьох акторів), громадянське суспільство можна розглядати як одну з дійових осіб у такому процесі; Але для політичних еліт і, ймовірно, для успіху переговорів важливо, щоб громадянське суспільство було демобілізоване на шляху до угоди, яка приведе до демократичних виборів.

Перелік посилань:

1. Бельська Т. В. Глобальне громадянське суспільство: сутність, генеза та вплив на державну політику України : монографія. К. ВАДНД. 2016. 300 с.
2. Carens Joseph. Culture, Citizenship, and Community: A Contextual Exploration of Justice as Evenhandedness. Oxford University Press. 2000. 296 с.